

EMLÉKSZEM ÖTVENHATRA, hisz felejteni nem is szabad.

Emlékszem, mintha ma történt volna. Emlékszem, amikor először szabadnak éreztem magam. Emlékszem, amikor örömnél csak a lelkesedésünk volt nagyobb. Emlékszem, amikor meghallottuk a hírt, hogy Budapesten tüntetés van. Emlékszem, amikor kivonultunk a börtön elé, hogy kiszabadíthassuk a politikai foglyokat. Hogy is felejthetném el, amikor az ávos teherautókról ránk lőttek, és a vasútállomás kibővítésére készült zsaluzott árkokon keresztül menekültünk el? Egy vaskerítésen át, vagy aki kisebb termetű volt, a rácson keresztül, bőrünket lehorzsolva, kabátunkról, ingünkről gombok nélkül menekültünk onnan. Emlékszem, hisz felejteni nem tudom még évtizedek múltán sem.

Másnap újra összegyűltünk. A tömeg hatalmasra dagadt és az ávos iroda felé haladt, persze a hátsó bejáraton keresztül, és követeltük a káderlapok kiadását és a Pestről érkezett üzenethozók szabadon bocsátását. Elcsúnyult a helyzet itt is, mert fegyverük csak nekik volt, nekünk pedig csak a hatalmas tömeg jelentette az erőt. Megint csak a rácsos ablaknál állva kívülről benézve, az ávos géppisztolya a mellemben nyomva és gúnyosan mondta: - Hátra, mer lövök! Különben is kértünk már megerősítést is... - és csak mondta, mondta tovább, idegesen, hadarva a szavakat de még mindig fenyegető hangon. De mégis, már a félelem is látszott rajta. Összeszedtem minden erőmet, és nyugodt hangon magyaráztam én is, hogy nem hívhatott ő senkit, hisz én már elvágtam a telefonszínort.

Mit mondhattam volna mást, hisz hátra menni lehetetlen lett volna. Mögöttem a tömeg - főleg diákok, egyesek vagongyári munkások, sokan pedig csak egyszerű győri polgárok - csak nyomott, követelt. Azért mégis sikerült bejutnunk. Kiküldtük a bennlévőket, és kezdtük kihordani az iratokat, amiket hamarosan csak az égő lángok ölelgettek, és mi örömmel néztük, amint hamvaikat a szellő fel-fel kapta és lelkünk újra érezte, hogy újra szabadok, illetve most már még szabadabbak vagyunk. Azonban az ávos elvtársak sorsa rosszabbra fordult. Nem lehetett mindet megvédeni a tömeg dühétől. Nemcsak a szavak, hanem az öklök csapása és a lábak rúgása is jutott nekik. Úgy tűnt fel, mintha senki sem sajnálta volna őket, pedig kár volt akkor őket ott megverni. Emlékszem, persze, hogy emlékszem, mintha ma történt volna. Emlékszem, amint védték magukat, amint a tömeg rúgta, tiporta őket.

Emlékszem, mert nem feledhetem el. Emlékszem, mert évtizedeken keresztül rémálmaim voltak. Álmaimra is még mindig emlékezem.

Álmomban hazamentem, de mielőtt szüleimet, testvéreimet megölelhettem volna, jöttek már az ávos pribékek. Mert pribéknek pribékek voltak. Ismertem őket. Véres szemmel, vicsorgó fogakkal, gúnyos pofával jöttek felém, amint én menekülni próbáltam földbe gyökerezett lábbal, szárnyaim, mert álmomban azok is voltak, letörve. Az árok széles, a víz mély, a mocsárban kígyók és ráadásul a határnál lévő reflektorok vakító fényüket lőtték a szemembe. Édesanyámat láttam még akkor is, amint Édesapám erős karjaival visszatartott, mert ő az életét áldozva is jött volna kisegíteni engem a mocsár vagy a kígyóveremből. Megdöbbenve tapasztaltam, hogy hang nélkül üvöltöttem anyám felé,

hogya ne jöjjön.

Hányszor ébredtem fel csuromvizesen rémálomból, hang nélkül sikongatva, könny nélkül zokogva, mert amint feleségem gyengéden rázta vállam, úgy tűnt, mintha a hóhér keze vezetett volna engem a bitófához. Hirtelen feldördült a puska lövés, Oh!. Az a megkönnyebbülés amint álomból felriadtam. Agyamban még mindig kavargtak a rémálmok részletei. El kellett hogy mondjam. Áldott volt a feleségem, mert meghallgatta félálomban, vagy karjainkban tartva egymást, elaludtunk.

Emlékszem még ma is, amint mint egy kisdíák a Forradalmi Tanács diákképviselője, először gyalog, később egy hivatalos felhatalmazással a kezemben megállíthattam a járműveket, hogy a városháztól a rádióállomáshoz, a távirati irodához gyakrabban és hamarabb juthassak.

Emlékszem, hisz hogy felejthetném el az autóbusz állomás előtt álló obeliszk tetején lévő vörös csillag ledöntését. Elmondom ezt tán egy kicsit később.

Emlékszem még most is, hogy november elején Győr városa sötétben volt egész éjszakán át, és csak a kelő nap adott másnap reggel világosságot. Kézzel tekert nyomtatógépen csináltuk a röpcédulákat, hogy a mongol kinézésű ruszki katonáknak felvilágosítást adhassunk. Persze, ők csak keresték tovább Berlint vagy a Szuezi-csatornát. Hogy olvasni tudtak-e oroszul az nem biztos, de az biztos, hogy se a város sem az utcák neveit nem tudták elolvasni. Sajnos mi kényszerítve tanultuk az ő ábécéjüket. Az most már természetes, hogy letartóztattak, faggattak, ki vagyok, mi vagyok, mit csinálok, mit akarok. Gúnyosan halálra is ítélték, az üdögumóim még mindig emlékeznek, amint a ruszki csizma megrúgott, és bukfenchezve értem a városház lépcsőinek az aljára. Csak röhögésnek minősíthetem az örökből jövő hangokat.

Tanáraim tanácsát elfogadva, hamarosan hazatértem szülőfalumba, egy istenháta mögötti kis faluba, Markotabödögrére. Szünet van az iskolában, mondtam én boldog-boldogtalannak. Nagyapám jött Győrből, sietve haza, lovai habosra kiizzadva, kérdőre fogva engem: - Mit csináltál te kölyök? A pofalemezed a hírtáblákon van? - Anyám csak nézett, mondván: - Én nem küldelek el hazulról, de azt sem merem mondani neked fiam, hogy maradjál. - Megöleltem, megcsókoltam. A kishúgomat a szomszédban lévő iskolából hazahivattam, hogy tőle is elbúcsúzhassak. Kisleány volt, és amint 34 év után hazamentem, és kérdőre vontam, bevallotta, hogy ő erre nem is emlékszik, de évtizedeken keresztül várta, várta, hogy vajon mikor keveredek én is majd haza.

34 év múlva

34 évig kellett várnom, hogy hazamehessek. Egy Magyarországról átdobott kém akart engem itt beszervezni. Feljelentettem az FBI-nak és hirtelen utána meghalt. Hogy mehettem volna ezek után haza? A Berlieni Falat akkor már ledöntötték. A kommunista párt megszűnt. Szabad választások voltak Magyarországon. Végre hazamehettem. Útlevelemmel a kezünkben elindultunk feleségemmel haza. Haza. Vissza Hazámba. Ide tartozik a „LEVELEM HAZA”, nem kell hogy tovább sírjon a hegedű.

Hazámra nem volt nehéz ráismerni. Sok-sok ember hiányzott ugyan már falunkból és még majdnem mindenki szegény volt. Harminc mámoros napot töltöttünk otthon. Nappalok, éjszakák egybekötve, meséltünk, hogy milyen is volt a sorsunk. Néhanapján kiruccantunk a faluból világot járni (Aggtelek, Eger, Bátorbánya, Visegrád, Szilvásvárad, Ópusztaszer meg hát Budapest, Zirc, Fertőd stb.). Egyik alkalommal Győrben jártunk taxival, és a Baross hídnál meséli a sofőr, hogy nézzem milyen új zászló van most ott. Ő csak annyit tudott rólam, hogy '56-ban Amerikába mentem Markotáról. Meséli tovább: - Itt álltam én is '56-ban, amikor a tömeg le akarta dönteni a vörös csillagot az obeliszktetejéről, de sok próbálkozás után mégsem sikerült. Két szőke gyerek lasszót csinált, feldobták, és a másik végét egy traktor után kötötték és úgy lehúztatták, amire örömkrikiáltás hallatszott a tömegeből. Úgy magam előtt van még a mai napig is a kisebbik diák! -, Mire a feleségem szorítja a kezem, és először mióta otthon voltunk, angolul halkán mondta: - Ne mond neki! Ne most. Ne még, hogy az te voltál. - Utána bevallotta, hogy bizony ezt ő eddig még nem hitte el, hogy az én voltam, amikor erről beszéltem.

Elrohant a harminc nap, de azóta már többször is hazamentünk. Apám, Anyám már csak a temetőben várnak minket, de felmérhetetlen volt a párszori látogatás, amikor még éltek.

„Áldjon, vagy verjen a sors keze”, mi már itt készülünk az örök életre, Amerikában. Több mint három évtizeden át árva voltam. Gyermekeim, unokáim itt születtek, itt vannak. Hazamenni, meghalni otthon? Árvát csinálni azokból, akiknek itt az otthon? Hazamegyek amíg erőm és egészségem van, hogy lássam kishúgomat, aki már maga is nagymama, és meglátogatni szüleim sírját. Imádkozni itt is tudok. Itt volt, van, és mindig is lesz Isten. Hozzá mindig közel vagyok. Tudom. Ha itt temetnek el, közel maradhatok a családomhoz is.

NE REHABILITÁLJÁTOK ÖTVENHATOT!

*Hol van Petőfi „hol sírjaink domborulnak?”
Hol van a '48-as tisztelet ötvenhatnak?
Hol vannak a hőseink akik meghaltak?
Hol vannak? Sírjukat eladták talán?
Csontjaikból alapot alakítottak a kommunisták?
Zsalunak csak hazugságot adtak.
A hazugságon keresztül a csontok kipotyogtak.
Hát hogy is gondolhattak erre?
A géppuska, pisztoly a halottakat készítette.
Meg is szaporították őket a Kádár-rendszer alatt akasztással.
Névtelenül eltűntek a föld alatt a tömegsírban.
Esetleg még mésszel is pofonöntötték őket.
Akácfát ültetve sírhalmukra
„ Hol sírjaink domborulnak”
Lehengerelve, elboronálva legtöbb sír.
Onnét ne is jöjjön soha semmi hír.
Most kiszedik őket, a névtelen hősöket.
Hívják őket még most is csöcseléknek?*

*Virágerdő tetején ravatalozták őket.
Százával voltak egyesületek, pártok
Akkik vitték vagy küldték a virágot.
De a komunistáktól senki semmit sem látott.
Mi az? Bocsánatot se kértek?
Az elásott halott csontjait csak újra eltemették?
A mártírok sírjai feldöntve, széttaposva.
A mártírok sírnak. Van aki hallgatja?
Kofárkodtok megint, újra!
Mit akartok ti becstelen csavargók?
Nem tettetek bennünket tönkre amikor '56 volt?
Nem irtottatok bennünket tömegével?
Nevünket ki sem írtátok keresztüinkre.
Csöcseléknek tartottatok bennünket évtizedeken át.
Mi történt most? Kell a forradalmár?
Mi már nem megyünk haza. Bennünket elűztetek.
Most akkor a halottakkal is kikezdetek?
Miért van szükségtek rájuk?
Mebukott a filozófiátok?
Verjen benneteket még most is az átok.
Lelketeken legyenek továbbra is a vádak.
Ezt még holtan is mondják a forradalmárok.
Előkaparászhatjátok ugyan a csontvázat,
Nevet melléjük úgy sem találtok.
Ti csináltatok. Az ágyvetésetek szerint legyen az álmodok.
A holtak sem a tömegsírban
Sem a ti ravatalotokon nem álmodhatnak
De megzavarhatja a tiéteket. Okozhat rémálmokat.
Jaj. Meg is érdemlitek ti. Ti. Sehonnani bitang gazemberek!
Jusson eszetekbe, ti eszetlenek, amint csak egy halottat is ébresztetek.
Jusson eszetekbe Petőfi verse:
„Sehonnani bitang ember, ki most ha kell halni nem mer”*

Búcsú

Markotabödöge, egy ezres lélekszámú kis falu Győr-Sopron megyében, közel az osztrák határhoz, tehát a határsávhoz tartozott, ami a személyi igazolvány használatát kötelezővé tette. Nagybátyám a Hanságban volt gátőr, és a nyári szünetben a kubikusoknak én voltam a vízfordójuk, amint ők a Rápcán és Hansági-csatornán dolgoztak. Csak azt akarom ezzel magyarázni, hogy ismertem a mocsaras határt, de mégis Béla bátyám jelentkezett, hogy a határig elvezessen.

Biciklivel indultunk a faluból, Édesapám a szerszámosládájával kicsit később követett bennünket, nehogy feltűnjön valakinek, hogy hova is megyünk, meg hát Édesanyám már előre azon izgult, hogy Édesapámat majd megbüntetik valami csempészeti váddal. Ezidőben már százával jártak a falun keresztül az akkor már menekülők, kivándorlók a forradalom után. Édesanyám tyúkjai szinte sztahanovista módra tojták a tojtásokat, amit

Édesanyám rántottának sütött a falun keresztül menő menekülteknek, főleg ha apró gyerekekkel voltak. Én is kísértem, illetve biciklivel vittünk egy házaspárt majdnem a határig, mert nem bírtak gyalogolni tovább. Hatalmas mennyiségű pénzt nyomtak a kezünkbe mielőtt a határt átlépték volna, mondván, hogy ott a magyar pénznek már úgy sem lesz értéke. Egy levél átadására is megkértek, hogy azt a szüleiknek valahogy juttassuk el, ami majd jelezte volna, hogy szerencsésen elhagyták Magyarországot. Már Amerikában voltam több mint egy éve, amikor Édesanyám egy fényképet küldött egy motorbicikliről, hogy a levél átadása után ezt nekem szánták a menekültek szülei. Elég az hozzá, hogy minden bonyodalom nélkül bicikliztünk a határ felé, ameddig lehetett, illetve ameddig út volt.

Nehéz volt a búcsúzás Édesapámtól, mert útközben néma csendben nyomtuk csak a pedált, és egész úton csak azon tépelődtem, hogy vajon hogyan, mikor és hová keveredek...

*“Elmegyek, elmegyek, hosszú útra megyek,
Hosszú út porából köpönyeget veszek.*

*Búval és bánattal kizsinóroztatom,
Sűrű könnyeimmel kigomboztattatom.*

*Fújd el jó szél, fújd el hosszú útnak porát,
Hosszú útnak porát, az én szívem búját.”*

Hol, hogyan és miből élek meg? Tudom-e a tanulmányaimat folytatni? Nyitva van-e még a határ, mint az elmúlt hetekben? Beengednek-e még Ausztriába? Az egész életem pillanatok alatt lejátszódott előttem. A sok csintalanság, amit gyerekkoromban csináltam. A háború, a gyerekkori emlékeim. A német és orosz katonák a falunkban. A Keszegéren való pecázás. Iskoláséveim otthon, középiskolában, Győrben. Az első cigarettám, borom, söröm. Az első tánc, ölelés, csók. Az építészeti nyári gyakorlatok. Az árvíz áldozatainak új házépítés. Édesapám fegyelmet osztogató keze, Édesanyám dorgáló szavai, és az utána bővebben kiosztott szeretet. Hiányozni fog majd mindez. Ki mondja, vagy kitől hallok majd: - Fiam! Ez az én fiam! Édes fiam, már megint mit csináltál? - Testvéreim? Látom-e még valaha őket? Kishúgom már most hiányzott.

Terveim is voltak ekkor már, hogy majd a határon túl újra felkeltjük a forradalmi eszméket. Nem hagyjuk magunkat. Egyszer már két hétig győztünk.

*“Felül a gálya,
Alul a víznek árja
Mégis a víz az úr.”*

Petőfi verse forgott az agyamban, és mielőtt el tudtam volna gondolataim tömegeit rendezni, hogy vajon majd mit is csinállok, mit is csinálunk, a nagybátyám veregette a vállamat, és Isten áldását, jó utat sok szerencsét kívánva felriasztott gondolataimból, amint búcsúzkodott. Ránéztem, és könnyek csurogtak szememből, és szégyellve ezt,

hirtelen megölelt, és ekkor már zokogva mondta: - Menj! Menj! Menekülj! Legalább te legyél szabad, de ne felejtsd, hogy ki vagy! A fél falu büszke volt rád, de el ne felejtsd hogy magyar vagy, és annak is maradj. Menj öcskös, és becsüld meg magadat! - Nem volt bátorságom, nem volt erőm nem sírni.

*„Búval és bánattal kizsinóroztatom,
Sűrű könnyeimmel kigomboztattatom.”*

Menni kellett. Muszáj volt. Elindultam, visszaléptem, újra megöleltük egymást és újra elindultam.

Régen volt ez. 1956. november végén. Régen, amikor csak egy serdülő kamasz voltam. Serdülő kamasz, egy volt kisdiák, aki előtt pár hónappal ezelőtt még nyitva álltak az egyetemek kapui. Egyetemistává válni? Álmodtam én ezt csak? Minden véget ért. Hol és hogyan tanulhatok majd én külföldön hisz egy nyelvet sem értek? Még ha érteném is, miből? Valamiből élni is kell. Élni is kell. Élni. Lábaim vittek lassan tovább. Vittek előre. Szívem sebesebben dobogott, lelkem már vágyott vissza, de agyamban csak rohantak a szavak, menj! Menj, ne fordulj vissza! Menj! És én lehajtott fejjel sírva zokogva mentem, csak mentem. Még csak hátra nézni se mertem. Csak mentem. Ez a pár száz méter volt az életem leghosszabb útja. De csak mentem...

*„Elindultam szép hazámbul,
Híres kis Magyarországbul.
Visszanéztem fél utambul,
Szememből a könny kicsordult.”*

A többi versszakokat próbáltam kiverni a fejből: "Bú ebédem bú vacsorám", csak legyen mit enni, és mentem tovább. "Boldogtalan minden órám." tolakodott a dal. Csak élhessek, csak nézhessek csillagos eget. "Jaj Istenem adjál szállást", és Istenben bízva csak mentem tovább. Akkor még gondolni se mertem arra, hogy "Mert meguntam a bujdosást, Idegen földön a lakást." Hisz még nem is voltam idegenben, csak oda készültem. Mentem. Arról szó sem lehetett, ahogy az ének befejeződik "Éjjel-nappal a sok sírást". Nappal volt. Esteledett. Messziről már látható volt egy kivilágított templomtorony. Én pedig csak mentem. Az a gondolat, hogy vissza talán sose térek, szeretteimet tán sosem láthatom, ez a gondolat, bánat, elkeseredés mindig nehezebb lett.

*„Visszamegyek szép hazámba,
A kisalföldi rónaságba.
Elfelejttem minden búmat,
Itt hagyom a bánatomat.”*

„Áldjon vagy verjen sors keze, itt élned és halnod kell!”, hangzott a lelkemben. Áldjon vagy verjen...! Szinte elbírhatatlan volt, de én csak mentem. Nekem menni kellett. Szabad akartam lenni, és élni akartam. Mentem.

A Hansági-csatorna mellett közeledtem az osztrák határhoz, és egy összerombolt

gyaloghídon kerültem Ausztriába, kezemben a fabőrönddel. Az éjszakát egy iskolában töltöttük, és páran már falubeliek is voltak ott. A lassan szemerklő eső által átázott testünknek jól esett a meleg szoba és a meleg kakaó.

„Ne menj messze fiam!”

Másnap Salzburgba utaztunk, és itt kezdődtek a problémák. Camp Roederbe, egy elhagyott amerikai bázisba kerültünk. Naponta csak egyszer kaptunk enni. (Elsikkasztották a kosztra való pénzt.) Amit az előttünk jövők még kaptak, zsebpénzt, azt mi már nem kaptunk.

Kevert népség volt a táborban. Pár tucat pesti széplány, kurva, a pesti kuplerájból szinte mennyországot teremtett egy náluk nagyobb számmal lévő fegyvertelen magyar katonának, akik fegyverrel jöttek át, azokat letartóztatták és elkülönítették a többiektől. Rajtuk kívül diákok, munkás, parasztemberek, családok összezsúfolva mint a heringek minden egyes kaszárnyában. Egyszerű vaságy azért mindegyikünknek volt. Alvásról csak a kimerülés után lehetett szó, mert a gyereksírás, panaszkodás a szerelmeskedés zaja ébren tartott bennünket. Állandóan éhesek is voltunk mert csak egy darab zsírszalonnát kaptunk először kenyérral, később azt is csak kenyér nélkül. Nagy pénzt csinálhatott ebből a gondnok úr, akit ugyan hamarosan le is tartóztattak. Erről jut eszembe, hogy majd szörnyet haltam az első reggel, amint kinéztem az ablakon, és megdöbbenve láttam a teherautókat, ajtajukon nagy ötágú csillaggal. Tisztára úgy néztek ki mint az orosz teherautók. (Persze ők lemásolták az amerikaiakat.) Amikor rájöttem, hogy a csillag fehér, nem vörös, és valaki amúgy is vállamat verve megnyugtatót: - Nyugi öcsi, ezek amerikaiak nem ruszlik! -

Édesanyám intő, figyelmeztető hangja még frissen csengett a fülemben: „Ne menj messze fiam, hogy könnyen haza segíthessen majd az Isten, ha megváltozik majd itthon a helyzet!”

November végén, december elején Ausztriában már nem lehetett betelepédési engedélyt kapni. Svájc lett volna a következő logikus hely. De se rokonom, se ismerősöm se pártfogóm ott nem volt. A nyelvüket sem tudtam, és érettségim akkor még nem volt és ráadásul 18 éven aluli voltam még. Tehát oda sem lehetett bevándorolni. Ausztráliába ugyancsak csalogattak. De anyám szavai: „Ne menj messze fiam!” arról lebeszéltek. Mi maradt hátra? Hallgattam többször is amint egyesek dalolgatták:

*„Amerikában arany az élet,
Amerikában sosincs sötét
Amerikában.....”*

Minden szépet, minden jót ígérgetett csak a nóta. Mit tehettem volna mást? Sorba álltam az Amerikába készülőkkel, aminek az az előnye is megvolt, hogy délbe ebédet is kaptunk. Csajkaszámra osztogatták mindazoknak, akik hajlandók voltak ezért sorba állni. Persze, hogy sorba álltunk. Hát majdnem két hétig tartott ez, mire rájöttem, hogy az erőszakosak, meg a tolakodók, meg a kiskurvák mindig elém kerültek. Az egyik napon egy tisztviselő egy jelentkezőt, egy önként vállalkozót keresett az ajtónyitás-csukáshoz.

Rajtam kívül más nem is jelentkezett. Most értem, hogy miért mondta gyere belülre, és majd onnét nyisd az ajtót, amikor mi szólunk. Nem lesz itt most már tolakodás.

170 cm magas, 55 -60 kiló voltam. Gyerek. Persze bent meleg is volt, és délben a levesbe egy kis hús is került, ami szintén jól esett. Nem is hiányzott ám ezután a zsírszalonna sem. Ezt több mint egy hétig csináltam, miután a tisztviselő kérdezte tőlem, hogy én még mindig itt vagyok-e. Természetesen, volt a válaszom, hisz megkértek valamire, és én vállalkoztam erre. De hát miért nem jöttetek a papírokat kitölteni, faggatott tovább? Nem akarta megérteni, hogy én kötelességemnek tartottam az ajtónyitogatást. Erre rám szólt, hogy hívjam Apámat, Anyámat és testvéreimet, hogy majd ő elintézi a dolgainkat. Magyaráztam ugyan, hogy se Apám se Anyám se testvérem nincs velem, s ő erre kézen fogott engem, végigvezetett nem tudom, hány irodán keresztül, megállva több mint egy tucat asztalnál, ahol vagy ő, vagy én, vagy mind a ketten valamit aláírtunk. Kezébe vette az orvosi műszereket is, és csak felém mutatva mondta, hogy milyen jó, hogy én jó egészségben vagyok. Se tüdő, se szívbjajom nincs. Nem is vagy vak se, meg süket se, mondta. Kezembe nyomott egy cédulát, egy hatalmas pecséttel rajta, és rámutatott az ajtó előtt álló autóbuszra, hogy hozzam majd a csomagjaimat, és az addig majd vár rám. Gondoltam magamban, milyen csomagot? Még nagykabátom sem volt. Velem volt azonban állandóan egy aktatáska, amiben két tankönyvem volt a matematikai megépítéstartótnet, meg hát a logarlőcsőm. Megmondtam neki, hogy amim van, az velem van, tehát ha szabad, akkor felszállok az autóbuszra. Az erős de meleg, gyengéd kézfozására még mindig emlékszem. - Isten áldjon fiam! Szerencsés utat! Isten veled. - Még hallom most is, amint csak úgy magának mondta: - Büszkék lehetnének szülei ennek a kamasznak, de szegény Magyarország is majd sajnálhatja, hogy elűzték ezt a gyereket. -

Az első repülőút

Egy szinte álmából fölriadt ifjú folytatta tovább útját Münchenbe, ahol is egy amerikai bázisba, táborba érkeztünk, ahol először láttam négereket. Összeetettek velünk mindent. Sőt, még cigarettával is megkínáltak mindenkit. Hej, de jó világ lehet Amerikában, ha még külföldön is ilyen jól élnek. Zsebünket is megrakták csokoládéval meg cigivel. Ezután útra keltünk.

A repülőn csak aludni szerettem volna, de az én agyamban csak a dal kóválygott:

*“Három koma kiment a liba legelőre:
Meglátott egy repülőt fenn a levegőben.
Hej koma micsoda, eke taliga
Hogy az Isten csodájába került az oda.”*

Azon gondolkoztam én is, hogy az Isten csodájába kerültem ide? Föl a magasba. Anglia és Írország felett repülve, alattunk és felettünk egyaránt fényárban úszott minden.

*“Ragyogtak rám a csillagok
Mert tudták, hogy árva vagyok.”*

Alattunk pedig a városok vetekedtek egymással, hogy melyik ékesebb. Eszembe jutott a

Micsurin kertész elvtársról szóló vicc is. Vajon hány poloskát kellett a nyomorultnak keresztezni a szentjánosbogárral, hogy Moszkva is ilyen fényárban ússzon? Az óceán felett megetettek velünk mindent, mondván, hogy a nemzetközi határon megyünk át, és nem szabad Keletről Nyugatra kosztot vinni. Naivok voltunk, és el is hittük, pedig itt már nem is voltunk éhesek. Vagy eszünkbe volt még a régi vicc, hogy csak keleti nyelvet szabad tanulnunk, de a cigány kitett rajtunk mert ő kelet-németet választott magának.

Az éjszakát már Amerikában töltöttük, de hosszúnak tűnt az éjszaka. Este indultunk, éjjel utaztunk, és még mindig éjjel volt, amikor megérkeztünk. Persze akkor még nem tudtuk az ötórás időeltolódást.

Keresztül-kasul Amerikán

25 év után fedeztem fel, hogy tulajdonképpen hol is volt ez az amerikai éjszakázás. Ekkor már mint a rádióállomás igazgatóhelyettese voltam, és a Niagara Falls-i katonai repülőtér szervezésében a város vezető embereit egy-egy bemutató hadgyakorlatra elvitték.

Labrador, egy Ontario fölötti kis kanadai megye területén a bázis parancsnoka magyarázta az ott lévőknek, hogy egyes épületek mikor, mire voltak használva. Még újnak látszik a festés azokon az épületeken, mert az elhagyott világháború utáni laktanyákat 1956-ban átfestették az ötvenhatos magyar forradalmároknak. Persze hogy azonnal megkérdeztem, hogy hányan jöttünk ide. Mindnyájan, volt a válasza. Itt éjszakázott minden ötvenhatos menekült, és másnap egy félnapos vagy egy egész napos út után megérkeztek Camp Kilmer New Jersey-be, vagy Kaliforniába. Az én félnapos utam ezek szerint engem Camp Kilmerbe vezetett, ahol választanom kellett, hogy egy házaspár fogad-e engem örökbe, vagy bekerülhetek egy kollégiumba. Én a második lehetőségre szántam rá magamat.

Másnap újra útra keltünk. Egy autóbusz vitt bennünket egy vasútállomásra. Néger volt a sofőr, és valaki gorombán megjegyezte, hogy milyen fekete. Kormos. Még cigánynak sem való. Az autóbusz hirtelen félrehúzott az útról. Megállt, és a sofőr hátrafordulva, tisztán, magyarosan megköszönte a neki irányított bókokat, és folytatta tovább azzal, hogy ő is magyar. Büszke a magyarságára. - Talán én vagyok az egyedüli szerezsen székely -, mondta most már mosolyogva. - De én szerencsés székelynek tartom magam. Idesapám, Idesanyám erdélyi menekültek, és csecsemőkoromban örökbe fogadtak engem. Ez az ország titeket is befogadott. Egyeseket közületek örökbe is fogadott. Nem tudhatjátok, hogy közületek, ki és mikor mehet majd haza. Magyarországba. Ne felejtsetek ti ezt sose el. - Erre elkezdett ujjaival csettegetni, és mi könnyes szemekkel hallgattuk, amint gyönyörű basszus hangon énekelte:

*„Ki tudja merre, merre visz a végzet
Bolyongós úton, sötét éjjelen.....”*

Utána folytatta a magyar Himnusszal, amiben már sírás közben, elfojtott könnyekkel mi is segítettünk. Egymás után kezdte a szebbnél szebb népdalokat, amit legtöbbször még nem is hallottunk eddig. Bevallotta azt is, hogy cserkész segédtsízt is volt, és ott tanulta a számunkra ismeretlen gyönyörű népdalokat. Elhatároztam, hogy majd valahogy én is beállok cserkésznek, mert megdöbbenően szépek voltak a népdalok.

A mai napig nem tudom, mert két vasútállomásra szállították Camp Kilmerből a magyarokat, tehát vagy Philadelphiából, vagy New Yorkból indultam tovább. Kezemben az aktatáskámmal, a másik kezemben szorongatva a vasúti jegyemet, aminek a hátuljára írva az, hogy ha a vonat ötször megáll, szálljak le, mert akkor már Buffalóban leszek. Ez két nappal karácsony előtt volt. A vasútállomás feldíszítve, és kórusok kórus után énekeltek. A zsebemet majd kiégette az az egy dollár, amit a lágerbe költőpénznek kaptunk. Fogalmam sem volt, hogy mennyit ér, és mennyi vásárló ereje van. Banánt, az első banánt már ettem Labradorban a katona konyhában, de narancsot még nem. A vasútállomás kisüzletében szinte kiabált felém egy kis zsák narancs. Rászántam magam, hogy valahogyan csak megértetem magam a boltossal, hogy én egy narancsot akarok venni. Egy narancsot. Egyet. Pénzem van. Gazdag vagyok, és egy narancs nem kerülhet többbe, mint egy dollárba. A probléma ott volt, hogy ő nem beszélt magyarul (Hát hogy beszélhetett volna?), én meg nem értettem egy árva szót sem angolul, de azért hosszú huzavona után a kezembe került az a kiszsák narancs és a boltosnál kötött ki az én dollárom. Miután az a kasszába került, és ő kezdte nekem az aprópénzt visszaadni, én meg csak nézegettem a csecsebecse aprópénzeket amint ő számolja nekem a kezembe. Persze az egy cent nagyobb volt mint a tíz cent az öt cent is nagyobb volt mint a tíz cent. A 25 centről fogalmam se volt hogy vajon az micsoda, és mint egy kisgyerek csak nézegettem őket. Silabizáltam, illetve próbáltam kisilabizálni, hogy vajon mennyit is adott nekem ez az ember vissza. Sehova nem jutottam vele, de időközben sikerült egy narancsot kiszabadítani a kis zsákjából. Visszaakartam a többit adni a boltosnak, mert én csak egy narancsot akartam. Sőt, mikor meghámozatlanul beleharaptam, rágósnak, keserűnek találtam. Hogy tudják ezt mások megenni? Ekkor már figyelt rám a kereskedő is. Azt még nem is sejtette, hogy én csak egyet akartam venni, de kivette a kezemből a meghámozatlan narancsot, és meghámozva visszaadta, és várta, milyen hatással lesz majd ez rám. Jobb ízű lett. Sokkal jobb, de én mégis vissza akartam adni a többit mert sajnáltam a sok ráköltött pénzt. Kézzel-lábbal magyaráztam, és addig mutogattam amíg bele nem nyúlt a kasszába, és visszaadott egy dollárt. Csodálkoztam, hogy miért nem fogadja el tőlem az aprópénzt, amit az előbb adott. Mi lett a végső megoldás? Visszakaptam az első dollárt. Nekem adta az aprópénzt, és visszaadta a kinyitott kis zsák narancsot. Amikor meglátta, hogy én azt szétosztom a körülöttem állóknak, ő is hozzájárult még pár zsák narancssal, hogy mindenkinek jusson. Feltűnt az ott éneklőknek is, és odajöttek, és nekünk énekeltek karácsonyi énekeket. Csodálkoztak, hogy sírtunk amikor a Csendes éjt énekelték. Persze, hogy sírtunk. Azt értettük, de a „Jingle Bells”-t meg „Frosty The Snowman”-t sose hallottuk. Magamban én pedig a „Mennyből az angyal”-t dúdolgattam, amit a mai napig is minden szentestén eléneklünk, mielőtt a Jézuska jön. Hogyne sírtam volna, de most boldogan? Vártam a vonat indulását. Csak öt állomás lesz, hisz ide akkor gyalog is elérnék hamar. Megint tévedés.

Első karácsony idegenben

Végre felszálltunk a vonatra, és izgatottan vártuk: első..., második..., harmadik...,negyedik...,ötödik állomás. Leszállás. December 23. Este 10 óra. Hideg van. Kabátom nincs. Fázom. WC-re kellett menni. Hol van? Hogyan? Kit kérdezzek meg, és azt is hogyan? Hátha valaki éppen akkor jön értem és én meg nem vagyok itt. Egy meleg érzés a sötét nadrágom elején.... de senki sem veszi észre úgy sem. Ha jött a kalauz, vagy

a rendőr, vagy az üdvhadsereg katonája, mindegy volt. Egyenruhában voltak, és én csak rettegettem tőlük. Megjátszottam a süketnémát. Úgysem értettem, hogy mit akartak.

Hajnalban hangosan kiabálta valaki: - Van itt valaki magyar aki rám vár? - Ha nem lett volna olyan óriási magas a vasútállomás mennyezete, akkor belevertem volna a fejemet olyan magasra ugrottam örömömben. - Én! Én! Itt! Igen! - mondtam boldogan, fel sem figyelve arra a meleg érzésre, amint nadrágom újra vizessé vált. - 'Csértessék, dicsértessék Plébános úr! - Se kezet fogni, se megölelni nem mertem se megkérdezni azt sem, hogy hol a vécé. Kővári Atya - mert én nem vagyok plébános - mondta, elvitt autóval Derbybe a magyar piaristák diákotthonába. Idehozott engem a „nem vagyok plébános”, Kővári Atya, a Derby Piarista Diákotthon vezetője. Lefekvés után elég későn ébredtem fel. Körülnézve egy hatalmas szobában emeletes ágyak tömege nézett csak rám. Mintha csak azt kérdezték volna: Hát te mit keresel itt?

Szentestére készültek a papok, és én is velük énekelgettem a szép karácsonyi énekeket. Én csak magyarul de ők angolul, latinul és lengyelül is ünnepelték a kis Jézus születését. Meglepődtem, hogy még ajándékot is kaptam. Kalucsnit ugyan, de az éveken keresztül használatban volt. Soha életemben nem felejttem el ezt az első karácsonyt. Az első karácsonyt az idegenben. Öt évtized múltán már egyikük sem él, de nekem az emlékek örökké tartanak. Hogy is felejthetném el a Mennyből az angyal-t, a Pásztorok keljünk fel szülte a szűz szent fiát, örvendezzünk!-et? Ettől a pillanattól kezdve én otthon éreztem magam. Ez nem jelenti azt, hogy jégvirágokat nem csókolgattam később, hogy nem voltak rémálmaim, de az itteni szentestei szeretet mindig erőt adott arra, hogy honvágyamat legyőzhessem. („Álmatlan éj és nappalok... A zsarnokságból több többé ne legyen!”) Mintha a kis Jézuskával együtt lett volna a születésnapom. Persze én áprilisban születtem 1939-ben, Markotabödögén. Ezek közül a sok okos diplomás emberek közül egy sem tudta, hogy hol van Markotabödöge. „Isten hozott ide hozzánk, fiam” mondogatták egymás után. Megfogadtam magamban, hogy megbecsültem magam velük, és nem hozok rájuk szégyent. Isten engem úgy segítjen!

A sok pap, a legényemberek, mint szerető édesapák próbálták gondomat viselni és biztattak, hogy én is énekeljek velük bátran. „A kis Jézus mindenkinek született.” Valóban.

A derby-i piarista kollégiumot tulajdonképpen 1956 szeptemberében nyitották ki a második világháború után Amerikába és Kanadába menekült volt piarista diákok és persze más szülők gyermekei számára, hogy valamilyen magyar nevelés is jusson ezeknek a gyerekeknek.

Hosszú lenne az ide vándorolt piarista atyák világjáró barangolásait leírni, de tán csak annyit, hogy azt a döntést hozták, hogy egy anyaházat Buffalóban alapítanak, mivel hogy Buffalo egy központi hely, ahol Chicagóból, Clevelandből, Torontóból és New York környéki magyarok együttműködésével központot csinálhatnak. Pár évvel később tervbe vették a kollégium megépítését a híres Graycliff (FrankLloyd Wright) területén, amit szinte ajándékba kaptak egy gazdag amerikai bankártól. Munkaerő a papok voltak. Ástak, betonoztak, kőműveskedtek a mise mondásaik mellett. És elég hamar a Buffalo környéki

magyarok is segítettek az építkezésben. Garfield New Jersey-ből pedig elhozta aszalosait és ácsait, Bodnár Gábor aki Gerencsér István és Kővári Lajos Atyákkal még Németországban megalapította az Emigrációs Magyar Cserkészszövetséget. Két hét alatt minden ajtó, minden ablak a helyén volt, és az összes falak fenyőfadeszkával beborítva. 1956 szeptemberében megnyílt a kollégium 25 személlyel. Telt ház volt, mert csak ennyire tervezték. Minden gyerek amerikai iskolába járt, és iskola után közösen csinálták a házi feladatokat, és utána voltak a magyar nyelv, történelem és földrajz órák magyarul. Beszélni csak magyarul szabadott egész napon át.

Persze, hogy tátott szájjal bámultak engem a szenteste reggelén az emeletes ágyak. Emeletessé(bunk beds) váltak az ágyak, mert a 25 szeptemberben érkezett mellé, 1956 novemberében még 25 menekültnek a gyermekeit is ide fogadták. Dupla ágy, dupla diák, dupla lehetőség ugyanazon a kicsi helyen. Az ötvenedik ágy lett az enyém. Vagy talán az volt az első? Mindenki hazament a karácsonyi szünetre, tehát mit kerestem én itt? Hogy tudhatták volna, hogy nekem ez az otthonom? Én nem mehetek máshova, mert se rokonom, se ismerősöm hazámon kívül nincs. Úgy látszik, hogy az öt évi ott tartózkodásom alatt kibékültünk egymással, illetve megszoktuk egymást.

Egy bájos hölgy hívogatta a nevemet. - Hegedűs, Hegedűs! Fönt vagy? - Hamar magamra kaptam az egyetlen ruhámat, és kiléptem a hálósobából, ahol hirtelen egy nagy farkaskutya rám morgott, és egy aranyos kis puli kutya pedig nyalogatta a kezem, és boldogan körültáncolgatott. Én a kutyától mindig nagyon félttem, még most is, de a hölgy erélyesen rászólt a nagy kutyára, hogy hallgasson, és adjon nekem egy pacsit. A kicsit pedig megdorgálta, hogy hagyja már abba a hízelgéseit. Megdöbbsentem, hogy mind a két kutya engedelmeskedett. - Én vagyok a Lenke néni, ez meg a Szilver és a Cigány. Isten hozott édes fiam. Megpróbálom majd Édesanyádat helyettesíteni. - Az ölelkezést rövidebbre kellett fogni, mert a Szilver újra morgott. - Gyere fiam, csináltam neked uzsonnát a másik házban, mert itt nemcsak a papokra, akiből van több mint egy tucat, hanem a diákokra is én főzök. Na, gyere fiam, hisz hallom, hogy korog a gyomrod. - Kávével, rántottával, lekváros kenyérral traktált, ami hihetetlenül jól esett. Megmutatta a kápolnát is, és biztatott, hogy adjak hálát az Istennek, mert ide, jó helyre kerültem. Többet én már nem leszek egyedül, mert a papok is majd barátaim lehetnek. Megígérte azonnal, hogy rajtam mindig segít, ha szükségem lesz rá. Barátságunk majdnem 30 évig tartott. Havonta többször be-beugrottunk gyermekeinkkel, a hetvenes, nyolcvanas években haláláig. Az Úristen magához hívta végre, amikor már 95 éves volt. Áldott jó lélek, akinek 30 éven keresztül virágot vittem, később Marikával meg a gyerekekkel együtt Anyák Napján. Édesanyám nem volt féltékeny, örült neki, hogy egy „édes” mostohaanyára találtam. - Én vagyok az anyád, fiam -, mondogatta ő, - de ha a Lenke néni az őrző angyalod már most is, mindketten az anyád lehetünk. - Meg kell, hogy említsem itt, hogy Lenke néni hajadon volt, egész életén keresztül. A mai napig is szeretem. Időközben találkoztam sok más plébános úrral, mire megmagyarázta valamelyikük, hogy ők szerzetesek. Piarista papok. Ők inkább tanítással, nem plébánoskodással keresik a kenyerüket. Annak ellenére, hogy a velük töltött 5 év Derbyben, és egy további 20 év tanárkodásom alatt, sőt akik még élnek a mai napig is, minden nap, mint pót-plébános járnak a tanítás vagy a nyugdíj mellett 2-3 misét mondani a plébániákon. Itt kell megjegyeznem, hogy egyikük sem, sosem, nyilvánosan nem vezetett vagy tanított senkit sem rosszra. Privát életük az egy más

kérdés. Egyesek bort ittak és vizet prédikáltak, de melyikünk nem csinálta ezt, vagy ehhez hasonlót? Melyikünk tudná megkövezni őket, vagy melyikünk lakhatott volna egy egész életen át, függőntelen üvegházban?

Érdekes volt az első szenteste. Papot otthon csak néha-néha láthatott az ember, itt pedig szentmise a kápolnában, tíz, tizenkét pappal. És utána a nappali szobában összegyűlve énekeltek karácsonyi énekeket, latinul, magyarul meg lengyelül, mert volt három lengyel piarista is. Biztattak engem is, hogy segítsek nekik, de aki engem ismer, az most mosolyog ezen, hisz énekelni nem nagyon tudok. A karácsonyi vakáció élménytelenül telt el. Egyedül voltam egész nap, és lapozgattam a magyar könyveket, és barkácsoltam Kővári Atyával, mert kiderült, hogy mindketten építőipari technikumba jártunk otthon.

Kollégiumi évek

A vakáció végével megkezdődtek az iskolák, és nekünk az esti angol órák. A „nekünk” alatt 25 más forradalmi menekült diákot értem. Minden Isten áldott nap, 25 szót tízszer leírtam, hússzor elolvastam hangosan, és számtalanszor szótárral a kezemben aludtam el jó pár éven keresztül. A matematikán és a fizikán kívül az iskola borzasztó nehéz volt, és a papok már előre elhatározták, hogy érettségiről szó sem lehet júniusban, hanem ismételni kell majd a negyedik osztályt. Ez több időt engedett az angol tanulásra, meg arra is, hogy egy kis földrajzi vagy történelmi lecke előadására is készülhessek a régi diákoknak. Rájöttem, hogy matematikában is tudok segíteni, mert ahhoz nem kellett nyelvtudás. A matematikai alapom megfelelt az elsőéves egyetemi követelménynek. A hétköznapok változatlanul peregtek: ébresztő, közös reggeli ima a kápolnában, reggeli, iskola, házi feladatok, vacsora, magyar nyelvű tanulások, esti ima a kápolnában, és „jó éjszakát!”. Szombat és vasárnap más volt. Szombat reggelenként cserkészkedtünk. A mostani buffaloi, 214-es cserkészcsapat, az az angol változata a 2BKG cserkészcsapatnak (Budapesti 2. számú Kegyesrendű Gimnázium Cserkész Csapat). A piaristáknak Sík Sándor kezdeményezése által volt az első cserkészcsapat Magyarországon, ami később kiképzőcsapattá is vált. Amint már említettem Gerencsér István és Kővári Lajos piarista atyák, és Bodnár Gábor, Jámbor Lajos és Pál Torontóból, és a clevelandi Beodrai Ferenc alapították meg Németországban a Magyar Emigrációs Cserkészszövetséget. Ezek szerint nem kell meglepődni azon, hogy az amerikai iskolában való jó tanulás a magyar nyelv gyakorlása és a földrajz, történelem tanulása meg a cserkészeti tevékenységek egy szintre tartoztak. Kis cserkész, cserkész, őrsvezető tanfolyamok, tisztiképzés (én az enyémet 1957-ben kaptam), az éppen olyan fontos volt, mint a házi feladat elkészítése. Fafaragás, csomókötözés, sátorverés, zászlókészítés, a cserkész törvények betartása, gyakorlása, amerikai cserkész táboron való részvétel fontos volt. A cserkész vezetőnk Kővári Atya, Ubul Bá' volt. Szigorúsága szinte legendás volt. Követelményei szinte elérhetetlenek voltak. Menetelési gyakorlatok fárasztóak, de a díszmenet felvonulásokon a tábor építések, sátrak gyöptéglával való körbevevése meghozták a jutalmat a nehéz munkáért, az amerikai cserkésztestvéreinktől, egy kis irigységgel összefogva. Díszmeneti masírozásunk őszinte tapsot kapott minden Szent Patrik napon, vagy a Loyalty Day-i felvonuláson. 50 srác cserkész egyenruhában precízen menetelve, mind kihúzva magát egyenesre mint a nyúló nyárfa, szemrebbenés nélkül menetelt a díszmenelvény előtt. Majdnem mondom: Ó a régi szép idők!

Nem mondhatnám élménytelennek a Derby-i kollégiumban töltött öt évet. Mielőtt még érettségiztem volna 1958-ban, akkor már Kővári Atya helyettese voltam. Felügyelni, nevelni, tanítani az ott lévő diákokat, akik között Gömbös unokája, Maléter Pál fia, Szentgyörgyi unokája, és más fontosabb, magas rangú személyek: Kölcsey, Harkányi rokonai is ott voltak keverve a magamfajta egyszerű menekültekkel. Ami közös volt bennünk az az volt, hogy hontalanok voltunk mindannyian. Különbség pedig annyi, hogy mindenki más hazamehetett szüleihez, vagy rokonaihoz karácsonykor, húsvétkor, és természetesen nyáron, csak én nem.

Az érettségi után egy kétéves építőipari technikumba jártam Derbyből autóbusszal. Nekem 40 dollárt fizettek a papok havonta a munkámért, és 60 dollár volt az autóbusszra való költségeim, meg még a tandíj efölé. Segítettem itt-ott, takarítottam is egyes papoknak, de főleg a szabadságom alatt, mint köműves és ácsinas dolgoztam Buffalóban, és egy nyáron New Jersey-ben is Bodnár Gábor asztalosmester csapatában. A következő nyáron a papoknak egy kis házat építettem 1 dolláros órabérért. Fűrész, kalapácsot, collstokot, meg derékszöveget ők vettek, amelyek még mindig meg vannak. Szűkösen ugyan, de megéltem. Olvastam, tanultam, dolgoztam, álmodoztam, sőt rémálmaim is voltak. („Álmatlan éj és nappalok.... Zsarnokságból több többé ne legyen”). Sok keserű napot, főleg a vakációs napokat töltöttem el. Álmaimban sokszor hazajártam, de mégis fejem felett tető, éhes sose voltam, és a papok a maguk módján megszerettek, megbecsültek, és barátaim lettek szinte kivétel nélkül. Hivatalos is volt 10 évvel utána mind az esküvőnkre, és el is jöttek. Ennyi pap még soha nem esküdtetett meg senkit sem. Talán ezért lenne ilyen szilárd még a mai napig is, 40 év után is, a házasságunk. Honvágyamat nem engedhettem, hogy lábra álljon, tagadni kellett, elhüssögtetni amikor jött. Sírni csak akkor mertem amikor egyedül voltam. Írtam is haza számtalan levelet, már amennyire volt pénzem bélyeget venni. A svájci sajtra hasonló cenzúrált válaszok mindig ritkábban jöttek, és a 70-es években, már majdnem teljesen megszűnt a levelezés.

Megismerkedtem, illetve megbarátkoztam a Kutnyák családdal, a két kedves kisfiukkal, Vali nénival, az anyukájukkal, és persze Tibi Bával, akikkel a mai napig is a legközelebbi barátságban vagyunk. Vali néni volt, és ma is az általam fogadott harmadik. Édesanyám.

Egy alkalommal fordult csak elő az öt év alatt, hogy valamelyik öreg amerikai magyarnak eszébe jutott, hogy a Jenőt is meg kellene egyszer hívni. Na jó, miért is hívnak Jenőnek? Hegedűs László Jenőből, lett Jenő László Hegedűs. Különben is hat Laci is volt a kollégiumban, és sose tudtuk, melyikünket hívott a Kővári Atya. Jaj de mérges tudott lenni, ha egyikünk sem mozdult meg. „A Laci fiam, akit maguk Jenőnek hívnak”, írta Anyám többször is, „jól van? Áldja meg a Jóisten a plébános urakat, mindnyájukat. Járok ám most én is a templomba, és az itteni Béke pappal együtt imádkozunk, nemcsak az én kisfiamért, hanem a plébános urakért is. Megírnák, hogy mivel tartozom, mert valahogy azt el szeretném intézni?” Édes, jó Anyám, ha tudta volna, hogy az itteni költségeket az otthoni pénzzel, egy asztalosmester keresetéből sose lehetne kifizetni. Nevettek is ezen sokszor a plébános urak, ők is mondták ám, hogy - Fiam, nagyon szerethet Anyád! - Nem nehéz visszaemlékezni a diákotthonra, de mérhetetlenül távolnak látszik most már. Jövõre lesz 50 éve, hogy ideérkeztem, azt tudom, hogy mikor és hova, de bizonytalan a válaszom arra, hogy honnét.

Mesék Magyarországról

Megjegyzem, hogy az 50 évi itt tartózkodásom alatt, számtalan ismerősöm, barátom van. Feleségem, Marika, (Jósa Marika, 3 éves korában került el Magyarországról a háború után), most is tökéletesen beszél még magyarul. Az itteni amerikai szabadság ünnepen, július 4-én még mindig összejön a ma már majdnem 50 éves baráti kör, gyerekeinkkel és unokáinkkal a 40-50 személy. Bizony megtölti az úszómedencét a barátunknál, akit az Isten mind a két kezével jól megáldott, és még is szívesen vállalkozik évente a házigazda szerepére. Tehát nemcsak mi, a most már öregek, hanem a gyermekeink is barátai a mi barátainknak. Sőt az unokák is rokonnak tartják más barát unokáit. Ez a szeretet hihetetlen erőt adott nekünk, amikor az első időkben a zsíros kenyér is előkelő volt. Most már kacsát, kacsaszíros kenyeret, szalonnát, kolbászt, rákot is traktálhatunk egymásnak. Ez a kibővített család, a vérrokonság luxusa nélkül. Ezt megvenni lehetetlen lenne. Ezt csak megérdemelni lehetett. Úgy néz ki, hogy már megint hálálkodnom kell, de csak ez legyen a legnagyobb problémám. Sajnos tanácsot kérni már nehéz, mert az öregek, akik bölcssek voltak, már kihaltak. Most nekünk kellene bölccsé válni, de ezt egyszerűbb mondani, mint megcsinálni. Már a magam korabeliek nyugdíjasok, vagy arra készülnek. Mint ahogy otthon mondták, ez is megette már a kenyere javát, én is. De most jön a cukor, a csokoládé, a sütemény, meg az édes, aranyos kis okos unokák, akik épp úgy szeretnek bennünket fogunk nélkül, kopasz fejjel, mind fogsorral, vagy göndör hajjal. Ők még ártatlanok. Még naivabbak is, mint mi voltunk '56-ban. Sorsuk jó irányba halad, hisz mi megfizettük már az alapzatokat. Szép országnak meséljük Magyarországot nekik, a Csodaszarvastól, a Turulig, és a Béke Galambig. A pacsirták dalát daloljuk nekik, és magyarságukra figyelmeztetjük őket. Nekik már nem is panaszkodunk, nem kell nekik tudni, hogy ez a gonosz élet milyen pimaszul, gorombán bánt velünk, de azért is, még most is, mégis élünk.

Hegedűs László Jenő

Hegedűs László Jenő a győri építőipari technikum 17 éves diákja volt, amikor egyedül elmenekült 1956. november 27-én Markotabödögéről. Ausztrián és Németországon keresztül került az Egyesült Államokba, Buffalo városába. A piarista atyák által vezetett derby-i kollégiumban kezdte újra életét, cserkész és cserkésziszt lett. A katonai szolgálat letöltése és az egyetemi tanulmányai befejezése után matematikai tanár, később igazgatóhelyettes is volt a Buffaloi Kalazanciusi Piarista iskolában, a tehetséges diákok gimnáziumában. Húsz évvel később pedig egy rádióállomás részvényese és menedzsere lett. Több kötet verseskötvet írt. Gyűjti az egyedülálló fából faragott bivalyszobrokat. Híres virágos kertjében is mindig akad munka. Negyvenéves házasság után feleségével együtt szeretettel foglalkozik öt unokájával.